

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Övernaturlig katt.

Ja skolle gå övor bäcken en natt. Å där va en stor svårrtor katt. Hann ble så stor, så hann nådde åppe te armen. Å hann stytte me. Ja fick sådden vark, så ja måtte ligga i fjortan da. Ja måtte via å skriga så farlet. Ja fick en sådden stöd. Över-
naturlig
katt.

Mor honn ville ha å veda va där fattas me, når ja komm ing. Ja ville ente si `ed strajs, fårr de e bäst å tia stilla, når mann har kommed fårr nåd.

l. Samtal om gengångare mellan Boel Widell och hennes syster Anna.

Anna: Prästorna di läggor ud`ed, ad inga går ijenn, menn jo, Gen-
gångare.
di kann komma ijenn, åmm di har nåd po jartad di ente fick sajt
ingan di dö.

Boel: Såmm når far bode i Gamlemark, då va där en halling såmm
komm åmm natten å reste`n åpp.

Anna: Å har di nåd po jartad di vill ha sajt, så kommor di
ijenn å sior`ed.

Boel: Kommor di ente de treja dynged, så kommor di allri.
De sa prosten Kåhlen ti dåmm, ad di skolle strö linnfrö i tjistan,
så komm di ente ijenn.

Anna: Här e mer än övan-ifrå, här e dållihed nean-ifrå mä.

Se vidare berättelserna om spökeri och gengångare av Boel
och Anna.

h/ kalläring.

Spinnrock går av sig själv.

Osch ja, de e rälet å se såddent. När vi va inge i gobba- Spökeri:
stuan te Pär-Svens' i Gamlemark, så va där en råck di hade Spinnrock går
tjypt po aksjon, å denn bårja å gå så farlet, så de va feled å av sig själv.
se. Vi sto så hårt åppad väggen å så ed, vi va så rädda. Där va
ingen männischa när 'en, när vi så hann bårja å gå de varsta
hann konne - å vi konne ente se nån trampa darr. Denn va tjypt
po aksjon ette mor Ola-Ols' i Fjelic. Honn hade jo sodded å
sponged bodde synndor å synt. Å Pär Svensen han ble dán. Så to
hann råcken å slo denn itu i femtan stompa. Hann slapp å spinga
mer, hann slo itu denn i små bida.

Vaffårr ska di spinga åmm synndorna? Vi får så många da vi
behövor, tänkor ja.

Spökeri i Värpinge.

De va itt uselt hus, de va te Ola-Annors här i byen. Spökeri
ibland
Hästana di konne skriga å slåss så farlet, å sånorna for åpp reaturen.
me löjtan å så, å då va där ingenting.

Där va en au pågana hade vad i Malme, å når hann komm himm
åmm kvällen, sior hann: Hodden kann de va, I lar soen ligga po
myddingen me grisana? - Å di jick ud å titta ette, menn soen va
i svinahused, där va täppt fårr soen. Å hann hade sitt soen ude
po myddingen.

2292

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5

Spökeri i Gamlemark.

De va mor Jyns Ols' far i Gamlemark. Hann rylla me vann-
tynnan å skolle vanna i trågären bodde synndor å sýckent. Å
sin hann va dö, så komm hann ryllanes me tynnan i sin kårte
päls. Å vi ble rädda å sprant ing i hoggeboen. Å där va hann
asse; hann fallt nör ifrå låfted.

Spökeri i
Gamlemark.

Gamlemark, mindre by i S:t Peters klostets s:n.

Löständerna som spökade i skåpet.

De va mor Vässbarj. Mor Vässbarj honn va symmorska, sådden Löständerna
redi symmorska. Kvingan honn hade tjypt itt skav ettor en som spökade
kvinga såmm va dö. Å där hade kvingan lajt sina lös-tänn i i skåpet.
skaved ingän honn dö, honn såmm hade-d. Å honn hade bonged dämm
ihäv, å di lå där i skaved.

Å där ble sådden rörelse i skaved ämm natten, å di dro dy-
norna au na, honn fick ente ha nån ro, ente de mingsta. Å honn
sa tí me: "Vill Boel ta mä di löstännen te tjärregåren, när honn Löständerna
går te prästen, å grava nör dämm po tjärregåren?" - Å ja to grävas ned å
dämm å bar dämm ing, när ja jick te prästen, å grava nör dämm i kyrkogården.
graven där kvingan lå. Ja grava så jyft nör ja konne. Fåsst ja
ente va mer än fjortan år, så konne ja väll bära nanna tänn te
tjärregåren. - Å sin ble där fre i hused, honn ble så gla, fårr
honn fick fre i sitt hus. Strajs trode honn där va ryttor i
skaved, skåped. Menn de va löstännen liaväll. Honn hade sajt:
"Mina tänn e i skaved; när ja dör så vill ja ha dämm mä mi."

Fornfynd å Trolleberg.

Di hitte en gullring där po gårsens mark, där såmm va itt jus, de blossa så dannt. Där hade vad många danska å gravad. Di så alltid jus po Trällebårjanas dendarne backen, å de e säkort där dendarne gullringen e nögravad. De va där åsse många åu Flackarpana hade sitt, menn di tänkte ente po di skolle grava där. - När ja tjente hos Pär Pärson i Hollegåren, så va där danska å grava i fjortan da ve den höje branten ve åen.

Fornfynd
å Trolleberg

Bloss visar
sig över
nedgrävt
guld.

Å Trollebergs mark i Flackarps socken (Bara hd), mittför Värpinge gjorde två arbetare år 1921 det bekanta guldfyndet, som här ovan är omtalat. Enligt mor Widell hade ett bloss visat sig långt förut å platsen där skatten var nedgrävd.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Danskarna och jordeboken.

Danskarna har jo jordabogen. Di to den ifrå svenskarna, när Danskarna
krijed va. Där står åppskreved va där fings här å där i Skåne, och jordeboken.
pänga såmm ligger nörgravade i grydor å krocker. Menn di tar
så meed betalt, åmm där kommor nån ifrå Svarje å vill lesa i na,
så de bler rent fårr dyrt.

Föreställningen om en jordebok över Skåne, med uppgifter om
nedgrävda skatter, som skulle finnas i Köpenhamn, är vanlig i
Skåne. Flerstädes omtalas, att danskarna ta en viss avgift för
vart blad man vänder. Uppgifterna om storleken av denna avgift
varierar mellan 1:50 och 10 kr. - Anm. av upptecknaren.

Om ättehögar i Värpinge och N.Nöbbelev.

Där e holl i mittelen po hanom. De hade där ente vad för. Ättehögen
i Värpinge.
Hann va rent spiss; nu e där itt jyft holl i'en. Där har di
tad en stor gryda me pänga. Di hade vad där ämm natten å gravad,
så där har bled itt faselet holl.

Här e inga, såmm vågar ji se i lav me såddent. Se här inge Ättehögen
å Nöbbelevs
po Nibbele boställe. Där e en sådden kulle. Di hade fårr se, di boställe.
skolle riva `n ongan. Menn di fick ente ha nån fre, så di måtte
vackort tjöra joren did ijenn.

En underjordisk gång.

Faffor tala ämm, ad där jick en nunnegång ifrå Klåstor-
tjärkan å te Dalby.

Underjordisk
gång.

De va tre, såmm skolle ha straff, å di skolle ble fri, ämm
di konne gå te Dalby i denn nunnegången. Å når di va komna
nör, så skildes di ad, så den ene jick te högor å di två te
vänstor. Å den ene komm framm, menn di två ble darr. De va
svårt, fårr där va mårret nöre. Di hade lyktor mä se, menn di
vara ente länge. Denn såmm komm framm, hann ble så gla, så gla,
menn di andre så di allri.

Enligt en annan tradition går den underjordiska gången
från domkyrkan till Dalby. Upptecknarens anm.

Gamla visor.

Då det kom på tal vilka visor som sjöngos i berättarskans ungdom, nämndes sådana visor som:

Vid grevens gods Lars Petter i trasor synes gå.

Vis-
repertoar.

I låga ryttartorpet vid höga Hunneberg.

Det viskar i den stilla dalen.

I tyst och ensamhet.

Där gingo två flickor uti rosendelund. (Se särskild uppteckning).

"Pian såmm trampa po bröed."

En jägare gick att jaga.

Sk. Dit Peter kloster

Torn Ind.

Myrrå. J. Zuzus

Rund stak

By. Carl Wikell

född i Värpinge

Där gingo två flickor uti rosendelund.

Där gingo två flickor uti rosendelund,
en fattig och en riker tillhopa,
den ena var glad utav hjärtans grund,
den fattiga hade sorgen att bekröna.

Den rika hon talte till den fattiga så:
hvi är du så sorgsen och bedrövad,
haver du bortmistat din fader eller mor,
eller haver du din ära förlorat?

Nej jag har ej bortmistat min fader eller mor,
eller haver jag förlorat min ära,
nej jag sörjer mest för den fager ungersven,
som vi båda ha hållit så kära.

Ungersvennen stod inte så långt därifrån,
han hörde vatt de flickorna de talte,
så suckade han en bön till sin Gud i himmelrik:
Ack vilken utav dessa skall jag taga?

En ryst där kom ifrån himmelen ned,
den fattiga den skall du taga,
hon haver sin rikedom hos Gud i himmelen,
den du en gång blir värdig att tilltaga.

Gammal visa.

I fjor så hade jag en fästemö,
i år har den jækelen lajt se te å dö,
Hon var väl till åren,
hon hade väl fyllat di sjutti åren,
men likaväl var hon så kärleksfull,
när jag gick i sängen, så potta hon maj omkull.
Men jag stackars Pelle,
som haver råkat för sådant skitskrälle.

14. 2292

14

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ringdans.

Flicka lilla satt uti sitt kök,
kokte kaffe, gav fästemannen gök,
flicka lilla, tror du det går an,
koga kaffe å gi fästemannen vann.

Ringdans.

"Ortöj",

De e farlet å va nöndemann å ria po tjäpp.

"Ortöj"
(Ordspråk).

Höjfäria tyggare svältor ijél.

De e ingen nö å skära brea rimmor åu en annens lär.

Di får kryva te di kann gå.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julen.

Ämm julana jick di julaspöge omkring po gåraställen.

Julen.

När di komm ing nånstans ämm julen, så sa di: "Du får ente bära julen ifrå våss" å så bjöd di po brännevin å kagor.

Skåne
M. Jona
i Lunds stad

17.

2292

L. J. J. J. J.

17

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

S:t Petrus kloster

Solen på påskdagen.

P. P. P. P. P.

Har harren jid pass po de, ad påskadas maren så går solen Solen på
ronnt presis såmm itt råckajul, presis såmm honn ska stå åpp. påskdagen.
De har ja sitt flere gånga. (Når en tjente så fick en jo
sidda tilia åpp.) De e påskadas maren, presis ve de honn ska
stå åpp, så snorrar honn omkring.

Boel Widell,

Värpinge n:r 18, S:t ~~LUND~~^{STAD}, Torna hd.

I ett litet hus i Värpinge by bodde änkan Boel Widell, född Henriksson, som jag gjorde bekantskap med 1925 vid undersökning av folkspråket i Lundatrakten. Det var f.d. lantbrukaren Håkan Larsson från Värpinge, som anbefalld mig att uppsöka mor Widell, och därigenom lärde jag känna en god sagesman, en av de bästa jag haft att tillgå i Lundatrakten. Utom det, att hon talade en väl bibehållen dialekt, befanns hon sitta inne med ett stort vetande beträffande gammal folktro. För att inte alla hennes berättelser skulle gå i graven med henne själv, uppsökte jag mor Widell även året därpå och upptecknade därvid vad som här följer. Hon hade nämligen uttalat den förmodan, att hennes tid snart vore förbi. Sällan har jag träffat någon som så kvarstod i den gamla folktron som Boel Widell och hennes syster Anna Henriksson.

Mor Widell var född 1847 i Gamlemark i S:t Peters klostern socken, där fadern hade en liten gård. Redan i hennes barndom

måste han gå ifrån den, och familjen flyttade då till Värpinge, till det hus där Boel sedan blev boende i sin återstående livstid. Boel blev gift med en arbetare vid namn Widell, men redan 1883 blev hon änka, då mannen omkom genom en olyckshändelse. Han blev överkörd å vägen mellan Lund och Värpinge och dog omedelbart. Mor Widell hade flera minderåriga barn att försörja men drog sig fram efter bästa förmåga såsom mjölkerska å Trolleberg m.m. Hennes livsåskådning präglades av gammaldags religiositet. När hon inte längre orkade gå i kyrkan, läste hon evangeliet hemma - "vi lesor vanjélomed vär sönda äntelien" minns jag hon uttryckte sig. För kungahuset och dess angelägenheter hyste hon ett livligt intresse, såsom vanligt var ibland gemene man hos vår allmoge. Mor Widell dog 1928 och ligger begravnen å S:t Peters klostern kyrkogård.

De sista åren av hennes levnad bodde i hennes hus den yngre systern, Anna Henriksson (f. 1853). Hon är ännu i livet och är liksom Boel Widell en god sagesman.

Lund i januari 1930

Ingerman Ingemar

Register.

1. A. Övernaturlig katt.
2. Gångångare och spökerier:
3. Spinrock går av sig själv.
4. Oro på kreaturen.
5. Spökeri efter sabbatsbrott.
6. Löständerna som spökade i skåpet.

7. E. Nedgrävda skatter.
8. Danskarna och jordeboken.

9. G. Ätthögar.
10. Underjordisk gång.

11. I. Visor.
14. En ringdans.
15. Ordspråk.

16. N. Julen.
17. Solen på påskdagen.